МИНИСТЕРСТВО ЗДРАВООХРАНЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
ФЕРГАНСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ ОБЩЕСТВЕННОГО ЗДОРОВЬЯ
АКАДЕМИЯ НАРОДНОЙ МЕДИЦИНЫ УЗБЕКИСТАНА

Народная медицина: прошлое и будущее

материалы международной научно-практической онлайн конференции с участием международных партнерских вузов

ФЕРГАНА-2021

Mahsulot tarkibida inulin borligi Molish reaksiyasi yordamida quyidagicha aniqlanadi:

Ildizdan kesib olingan bo'lakchaga *a*-naftol spirtdagi 20%li eritmasidan 2-3 tomchi va konsentrlangan sulfat kislotadan 1-2 tomchi tomizilsa,ildiz bo'lakchasi(inulin)binafsha rangga bo'yaladi.Agar *a*-naftol o'rnida rezorsin timolning spirtdagi 10%li eritmasi ishlatilsa,ildiz bo'lakchasi qizil rangga bo'yaladi. Qoqi o'tning to'pgullari bilan barglarida triterpek spirtlar, vitamin S va B12, shuningdek temir, kalsiy, ftor va boshqa moddalar bor. Ildizlaridan ham triterpek birikmalar – tarakseral, psevdotarakseral ajratib olingan. Bundan tashqari, qoqio't ildizlarida inullin, kauchik, achchiq glyukozid, shilimshiq moddalar, yog'li moy organik kislotalar bor. Ishlatiladigan organlari: ildizlari, ba'zida barglari bilan birga kavlab olinadigan ildizlari kuzda kavlab olinadi, barglari bilan ildizlari esa o'simlik gul chiqarmasidan ilgari bahorda yig'iladi. Ta'siri va ishlatilishi: Xalq tabobatida qoqi o'tdan ishtaha ochadigan achchiq dorilar tayyorlash uchun ko'proq foydalaniladi. Bundan tashqari, qoqi o't siydik va o't haydaydigan, terlatadigan, balg'am ko'chiradigan, ichni yumshatadigan hossalarga ega. Qoqio'tdan tayyorlanadigan galen preparatlardan kamqonlik, umuman quvvatsizlikda, nafas organlari kasalliklari, qandli diabetda, qorin damlab, qabziyat bo'lib yuradigan mahallarda, bavosil, sariq kasalligi, o't-tosh kasalligi va boshqalarda foydalaniladi. Ibn Sino qoqio'tning sutsimon shirasini jigar, taloq kasalliklari, istisqo davosiga ishlatgan, uni badanning so'gal toshgan, qadoq bo'lgan, ilon-chayon chaqqan joylariga surishni buyurgan. Chayon chaqqan joyga yangi qoqio'tni mayin qilib ezib, malham qilib qo'ysa ham bo'ladi. Zamonaviy tabobatda qoqio'tning ildizi damlama va kukun holida ishtaha ochish, o't haydash va ichni yumshatish uchun qo'llaniladi. Uni umumiy darmonsizlik va ko'krak og'rig'i mahallarida ham buyuriladi. Qoqio't preparatlari qondagi xolesterin miqdorini kamaytirishga yordam beradi, shuning uchun aterosklerozda ham foydali deb hisoblanadi.

Ishlatilishi.Qoqio't o'simligining dorivor preparatlari achchiq modda sifatida ishtaha ochish,ovqat hazm qilish jarayonini yaxshilash uchun hamda o't haydovchi vosita sifatida ishlatiladi.Farmaseftida qoqio'tning quyuq ekstrakti ziddi zahar tayyorlash uchun ishlatiladi.Bundan tashqari qoqio't qondagi xolesterin miqdorini normallashtirish, moddalar almashinuvini yaxshilash, asab va yurak-qon tomir faoliyatini yaxshilash uchun ishlatilganda yaxshi foyda beradi.

ANDIZ O'SIMLIGINING KIMYOVIY TARKIBI VA TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI

Axmedova Z.Q., Ergashboyev J.
Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Andiz (Inula) – qoqidoshlar oilasiga mansub ko'p yillik o'tlar turkumi. 100 ga yaqin turi bor. Andiz asosan Yevropa, Osiyo va Afrikada tarqalgan. O'zbekistonda 9 turi uchraydi. Bo'ydor Andiz (Qora Andiz– Inula helenium va Sariq Andiz– Inula grandis) turlari ko'proq tarqalgan. Bu turlarning poyalari baland bo'yli (1– 2,5 m), bir oz qirrali, tukdor; ildizpoyasi (tanasi) yo'g'on; barglari butun, cheti notekis, poyaning quyi qismida yirik (uzunligi 40–50 sm, eni 20–25 sm), yuqorisida esa maydaroq (uzunligi 10–30 sm, eni 3–12 sm); guli savatcha, gulbandi yo'g'on, chetdagi gullari urug'chili, o'rtadagilari esa ikki jinsli, sariq. Iyunning oxiridan sentabr oyigacha gullaydi. Adir va tog'larda 500–2000 m gacha balandlikda o'sadi. Qora andiz ildizpoyasi tarkibida 3% gacha efir moyi, 44% gacha inulin, saponin va boshqa moddalar bor. Saponin suvda hamda yog'da yaxshi eriydi. Saponinni sovunga qo'shiladi va sovunni ko'pirishini yaxshilaydi. Inulin (C6H10O5)n kraxmal kabi o'simliklarning zaxira oziq moddasi hisoblanadi. Inulin va uning analog sinistrini buyrak (buyrak) glomerular kapillyarlaridan Bowman kapsulasiga vaqt birligida filtrlangan suyuqlik hajmini tashkil etuvchi glomerular filtratsiya tezligini (GFR) aniqlash orqali buyrak faoliyatini o'lchashga yordam beradi. Inulini tibbiyotda siydik filtraksiyasini tesligini aniqlashda foydalinadi. Inulin qon plazmasi oqsillari bilan birikmaydi, buyrak koptokchalarida

reabsorbsiyalanmaydi va sekretsiyalanmaydigan modda hisoblanadi. Inilun ko'p qirrali tarkibiy qismga ega. Ichak bakteriyalarini ko'payishga yordam beradi. Ca++ va Mg++ ning singishini oshiradi. Inulin Ca++ ning so'rilishi past bo'lgan balog'at yoshidagi bolalar va qizlarda kalsiyning sintezini kuchaytiradi . Ildizpoyasining Qaynatmasi balg'am ko'chiruvchi dori sifatida ishlatiladi. Qora andiz oshqozon-ichak yara kasalliklari, gastrit, infeksion bo'lmagan ichketish va qorin sanchiqlarida ishlatiladi. Bundan tashqari qora andiz ildizidan tayyorlangan damlama yo'talga juda foyda beradi. Buning uchun bir choq qoshiq quritilgan qora andiz ildizining ustiga bir stakan qaynatib suvitilgan suv quyib 10 soat tindirib qo'yiladi. Damlamadan kuniga 4 mahal ovqatlanishdan 30 daqiqa oldin yarim stakan ichiladi. Qora andiz o'simligining bargi va ildizi teri zamburug'li kasalliklarida ishlatiladi. Masalan temiratki va ekzema hamda boshqa turli teri kasalliklariga qarishi davo sifatida ishlatiladi. Buning uchun qora andiz ildizini maydalab 100 g olib 1 litr suvda 15 daqiqa qaynatiladi va shu qaynatmadan temitratkida vanna qilishda foydalaniladi. Sariq andiz ham tabobatda siydik haydovchi dori o'rnida qo'llaniladi. Sariq andiz ildizpoyasidan esa levulyoza (fruktoza) olinadi. Andizning ba'zi turlari xushmanzarali.

ЁНҒОҚНИНҒ ТАБОБАТДА ВА ТИББИЁТДА ИШЛАТИЛИШ

Абдукундузов Х, Маматкулова С, Собирова Д. Салохиддинова М

ФарДУ

Ёнгоқ (Жугланс региа) — ёнгоқдошлар оиласига мансуб дарахтлар тури, ёнгоқмевали дарахт. Ёввойи ҳолда Кичик Осиё, Болқон ярим ороли, Кавказ, Эрон, Хитой, Корея ярим ороли, Афгонистонда ўсади. Ўрта Осиё тогларида табиий ёнгоқзорлар кўп.Ер ости сувлари юза бўлмаган, лекин нами етарли, карбонатли, қумоқ, шагалли тупроқларда яхши усади.

Ёнгоқнинг табобатда ва тиббиётда кенг қўлланилиши

Баргидан сиқиб олинган шираси темиратки ва бошқа тери касалликларига қарши даво сифатида қўлланилади. Шунингдек, баргидан тайёрланган дамлама болалардаги рахит ва диабет касалликларини даволашда, гижжа ҳайдовчи восита сифатида, ангина(бодомча безларининг яллигланишида) ва гингивит(милк шиллиқ қаватининг яллигланиши) касаллигида, огиз ва томоқни чайиш учун қўлланилади. Хом меваси гижжага қарши истеъмол қилинади. Қолаверса, ундан тайёрланган мураббо қалқонсимон без хасталиги(буқоқ)ни даволашда фойдали ҳисобланади. Чунки, унинг таркибида кўп миқдорда ёд моддаси мавжуд.Ёнгоқ хотирани яхшилайди.

А ва Э витаминлари қон томирларининг деворларини кучайтириши, эластиклигини кучайтириши, қонни тозалаши ва шу билан бирга юрак-қон томир касалликлари хавфини камайтириши мумкин.

Ёнгоқ барглари ошқозон-ичак трактининг касалликлари, дисбактериоз, авитаминоз, рахит, гелминтлар учун қоришмалар таййорлашда фойдаланилади.

Ёнгоқдан тайёрланган нозик ва хушбўй ёг алоҳида тансиқ маҳсулот ҳисобланади. Унда овқат тайёрланмайди, яхшиси ундан салатларга қўшиш учун ва яхна овқат сифатида фойдаланган маъқул.

Ёнгоқ атроф-муҳитнинг ноқулай шароитларида яшайдиган одамлар учун жуда фойдали бўлади, айниқса радиация фонининг ошиши ёки унинг критик даражага яқинлашиши бўлса.

Ёнгоқлар ҳажми кичик бўлишига қарамай, фойдали моддаларга бойдир. Уларда витаминлар, минераллар, шунингдек "зарарли" холестерин даражасини пасайтиришга имкон берувчи

монотўйинтирилган ва политўйинтирилган ёглар мавжуд.

Ёнгоқлар калориялилиги бўйича оқ нондан 2 баравар юқори: 100 г ёнгоқ магизида — 850 ккал мавжуд.ёнгоқ Б2, Б12, А, Д С, Э, К витаминлари ва кўплаб бошқа моддаларга бой. Бундай ёнгоқларда айниқса алфа-линол кислотаси кўп бўлади. Шу боис юрак ритмини нормаллаштиришда ёнгоқларнинг шу тури истеъмол қилинади. Сезиларли натижаларга

СОДЕРЖАНИЕ

ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ РАЗВИТИЯ НАРОДНОЙ МЕДИЦИНЫ В УЗБЕКИСТАНЕ 4

А.А.Сидиков, И.Р.Аскаров, У.Т. Садиков, М.А Марупова 4

ALOE VERA O`SIMLIGINING KIMYOVIY TARKIBI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI 6

Abdulloev O.Sh.,.Asqarov I.R, Adxamova O.A. 6

BIOGEN STIMULYATORLAR 7

Abdulloyev O.Sh., Ibrohimov Sh. 7

XURMO (DIOSPYROS)NING KIMYOVIY TARKIBI DORIVOR XUSUSIYATLARI 8

Abdumutalova F.F, Islamova. M.Sh, Egamberdiyev B.Q, Yodgorov B.O 8

SCUTELLARIA L. (LAMIACEAE) TURKUMINING DORIVOR TURLARI 9

Akbarova M.X, Maxmudov V 9

MOYCHECHAK – MATRIGARIA BIOLOGIYASI VA DORIVORLIGI 11

Abdug'aniyeva Y.A, Murodov S.A. 11

KO`KAMARON TURLARINING SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI 12

Akbarova M.X, Zohidov G`.G` 12

REPRESENTATION OF MEDICAL TERMS IN TRANSLATION OF MODERN PHRASEOLOGICAL UNITS 13

Aliyeva N.H. 13

XALQ TABOBATIDA BRONXIAL ASTMA 16

Aripov Asliddin Mahmudovich 16

BIR YILLIK SHUVOQNING KIMYOVIY TARKIBI VA SHIFOBAXSH XUSUSIYATLARI 17

Asqarov I.R., Abdulloyev O.Sh., Fozilova G.E. 17

QOQIO'T (*TARAXACUM OFFICINALE*) O'SIMLIGI ILDIZINING HALQ TABOBATIDA QO'LLANILISHI. 18

Axmedova Z.Q, Rajabov A.Y 18

ANDIZ O'SIMLIGINING KIMYOVIY TARKIBI VA TIBBIYOTDA QO'LLANILISHI

Axmedova Z.Q., Ergashboyev J. 19

ВИРУСЛИ ГЕПАТИТ "В" КАСАЛЛИГИНИ ХАЛҚ ТАБОБАТИ УСУЛЛАРИ БИЛАН ДАВОЛАШ 21

Абдуллаев М.Н., Асқаров И.Р., Мўминжонов М.М.. 21